

Tisztelt szenátus elnök úr,
tisztelt Markó Bálint
rektorhelyettes úr, tisztelt
rektorhelyettesek és dékánok,
tisztelt Joseph Verheyden
professzor úr, tisztelt Flora
Carriijn professzor asszony,
tisztelt kollégák, tisztelt
vendégek, kedves hallgatók,
hölgyeim és uraim,

Distins președinte al Senatului, dl
prof. Florin Streteanu
stimați prorectori, distinși
prorectori și decani,
stimate domnule profesor Joseph
Verheyden, stimată doamnă
profesor Flora Carriijn,
stimați colegi, distinși invitați,
dragi studenți,
doamnelor și domnilor,

Megtiszteltetés és nagy öröm számomra, hogy méltathatom Joseph Verheyden professzor kiemelkedő eredményeit a bibliatudomány és a kora keresztény irodalom területén. Egy életmű méltatása nehéz feladat, hiszen a szavak nem képesek visszaadni tudományos munkásságának terjedelmét és mélységét.

Este un privilegiu și o mare bucurie personală să prezint realizările remarcabile ale profesorului Joseph Verheyden în domeniul studiilor biblice și al literaturii creștine timpurii. Aprecierea operei de o viață este o sarcină dificilă, deoarece cuvintele nu reușesc să redea anvergura și profunzimea cercetării sale.

Joseph Verheyden, a Leuveni Katolikus Egyetem emeritus újszövetséges professzora a bibliatudomány és a kora keresztény irodalom egyik legtekintélyesebb szakértője. Klasszikus és interdiszciplináris képzettséggel rendelkező tudós. Joseph Verheyden a teológia doktora (1987), de vallástudományt (1979), keleti nyelveket és bizánci kultúrát (MA, 1983), filozófiát (MA, 1980), iszlám tanulmányokat (BA, 1980) és egyiptológiát (BA, 1978) is tanult. Tudományos pályája elsősorban a Leuveni Katolikus Egyetemhez kötődik. Kutatóként kezdte (1987/1989), majd a Katolikus Teológia és Vallástudományi Kar professzoraként 2023-ig oktatott. De szaktekintélye és kutatói hálózatai messze túlmutatnak alma materén.

Joseph Verheyden, profesor emerit de Noul Testament al Universității Catolice din Leuven, este unul dintre cei mai prestigioși bibliști și experți în literatura creștină timpurie, un savant cu o formație clasică și interdisciplinară. Deținând un doctorat în teologie (1987), Joseph Verheyden a dobândit, de asemenea, expertiză în studii religioase (1979), limbi orientale și cultură bizantină (MA, 1983), filosofie (MA, 1980), studii islamice (BA, 1980) și egiptologie (BA, 1978). Cariera sa academică este legată în principal de Universitatea Catolică din Leuven. Începând ca cercetător asociat (1987/1989), a devenit profesor la Facultatea de Teologie Catolică și Studii Religioase, unde a lucrat până în 2023. Dar rețelele și prestigiul său depășesc cu mult *alma mater*.

Több mint 140 tanulmány szerzője folyóiratokban és gyűjteményes kötetekben, valamint 65 kötet szerkesztője és társszerkesztője. A WorldCat 180 munkáját jegyzi. Publikációs adatai jól mutatják kutatásai széles skáláját. Írásai kritikus elméről, kreatív gondolkodásról, módszertani pontosságról és meggyőző érvelésről tanúskodnak.

Este autorul a peste 140 de studii în reviste și volume colective și editor și co-editor a 65 de volume. WorldCat indexează 180 de titluri. Lista publicațiilor sale arată gama largă a cercetărilor sale. Scrierile sale atestă o minte critică, capacitatea de a gândi neconvențional, metodologie riguroasă și argumente persuasive.

I. A humán tudományok szakértője a kutató hálózatok metszőpontjában

Joseph Verheyden az erudíciót és a kiválóságot testesíti a humán-tudományok területén. A kutatási projektek és tudományos hálózatok, amelyekben részt vesz, Oxfordtól Stellenbosch-ig, Leidentől Regensburgig, Genftől Bécsig, Torontótól Kolozsvárig terjednek.

I. Un expert în centrul rețelelor de științe umaniste

Joseph Verheyden reprezintă erudiția și excelența în domeniul științelor umaniste. Proiectele de cercetare și rețelele academice în care este implicat se întind de la Oxford la Stellenbosch, de la Leiden la Regensburg, de la Geneva la Viena, de la Toronto la Cluj.

(1) Joseph Verheyden a világ egyik vezető szakértője a szinoptikus evangéliumok és az Apostolok Cselekedetei tárgykörében. A szinoptikus evangéliumok keletkezése az Újszövetség egyik legvitatottabb kérdése. A Documenta Q, egy nagyszabású nemzetközi projekt a szinoptikus evangéliumok szerkesztésével és a Logienquelle, Jézus mondásainak gyűjteménye rekonstruálásával foglalkozik. Ez a munka egy detektívéhez hasonlít, aki észleli a töredékes bizonyítékokat, amelyek fölött sokan átsiklanak, ezeket összerakja, és következtetés útján rekonstruálja azt a folyamatot, amely Márk, Máté és Lukács jelenlegi szövegéhez vezetett.

(1) Joseph Verheyden este unul dintre cei mai mari experți mondiali în Evangheliile sinoptice și Faptele Apostolilor. Redactarea Evangheliilor sinoptice este una dintre cele mai spinoase probleme din domeniul studiului Noului Testament. *Documenta Q*, un vast proiect internațional abordează redactarea Evangheliilor sinoptice și reconstituirea Logienquelle, sursa spunerilor lui Iisus care a stat la originea lor. Această muncă este asemănătoare cu cea a unui detectiv care descoperă frânturi de dovezi, trecute cu vederea de alții, le pune cap la cap și reconstruiește, prin deducție, procesul care a condus la textul actual al lui Marcu, Matei și Luca.

(2) Joseph Verheyden a kora keresztény irodalom egyik vezető kutatója.

Írásaiban számos korai szöveggel foglalkozik. Ilyen Hermász etikai kérdésekkel foglalkozó írása, a római kereszténység kialakulásának időszakában, amelyet a növekedés, az üldözés és az erkölcsi hanyatlás jellemez. A Pszeudo-Klementinák, az ellenféllel démonizálásával, a görög vallás és műveltség elleni kultúrharccal, amelyet paradox módon a görög nevelés, retorika és filozófia fegyvereivel vívtak.

(2) Joseph Verheyden este un important cercetător al literaturii creștine timpurii. Scrierile sale abordează numeroase texte timpurii. Hermas' care tratează probleme etice, într-o perioadă de formare a creștinismului roman, într-o perioadă de creștere, persecuție și cădere morală. Demonizarea adversarului in Pseudo-Clementine, războiul lor cultural împotriva religiei și educației grecești, purtat paradoxal cu armele educației, retoricii și filosofiei grecești.

A Muratori töredék és az újszövetségi kánon kialakulása. Euszébiosz egyháztörténetének teológiai megalapozása, Epiphániosz eretnekségek elleni mérges retorikája, és persze a nagyok - Órigenész, Krüszosztomosz és a Kappadókiak. Foglalkozott továbbá az apokrif cselekedetekkel, Péter evangéliumával és annak zsidóellenes elfogultságával Jézus perének leírásában. És még sok egyébbel.

Fragmentul Muratori și formarea canonului Noului Testament. Construcția teologică a istoriei bisericii de către Eusebiu, retorica veninoasă a lui Epifanie împotriva ereziilor și, desigur, numele mari - Origen, Hrisostom și capadocienii. El a abordat, de asemenea, faptele apocrife, Evanghelia lui Petru și tendințele sale anti-iudaice în rememorarea procesului lui Iisus. Și multe altele.

Joseph Verheyden a *Novum Testamentum Patristicum* egyik koordinátora. Ez a nagyszabású nemzetközi projekt az Újszövetség recepcióját vizsgálja a patrisztikus irodalomban. Ökumenikus szempontból is jelentős, hiszen az egyházatyák írásai a teológia közös forrását képezik, a felekezeti határokon túl.

Joseph Verheyden este unul dintre coordonatorii *Novum Testamentum Patristicum* (împreună cu Tobias Nicklas și Andreas Merkt, din Regensburg), un amplu proiect internațional care explorează receptarea Noului Testament în literatura patristică, cu o relevanță ecumenică, deoarece scrierile Părinților Bisericii sunt o sursă comună de teologie, dincolo de granițele confesionale.

Verheyden professzor paradigmaváltáshoz járult hozzá a kora keresztény irodalom kutatásában, azzal, hogy kiemelte az apokrifek jelentőségét a kora kereszténység megértésében, és megmutatta, hogy a születő kereszténység sokkal összetettebb volt, mint azt a „kanonikus” és „apokrif”, az „ortodoxia” és a „heterodoxia” ellentéte sugallaná.

Profesorul Verheyden a contribuit la o schimbare de paradigmă în studiul literaturii creștine timpurii, subliniind importanța apocrifelor pentru înțelegerea creștinismului timpuriu. Astfel creștinismul emergent apare mult mai divers și complex decât ar sugera opoziția binară dintre „canonic” și „apocrif”, dintre „ortodoxie” și „heterodoxie”.

(3) Az Újszövetség epigráfiai kommentárja (Bécs, 2016-) című projekt az ókori feliratok tükrében vizsgálja azokat a társadalmi és kulturális viszonyokat amelyek között a kereszténység kialakult. A feliratok az ókori világ társadalmi és jogi viszonyait, gazdasági életét, kulturális szokásait tárják fel. Ennek fényében a kora keresztény szövegek már nem elvontak, hanem a mediterrán térséghez tartozó valós emberekről szólnak.

(3) The *Epigraphical Commentary on the New Testament* (2016-), un proiect bazat la Viena, dezvăluie semnificația inscripțiilor antice ca martori ai lumii sociale și culturale în care a apărut creștinismul. Inscripțiile dezvăluie relațiile sociale și juridice, aspectele economice, obiceiurile culturale ale societăților antice. În această lumină, textele creștine timpurii încetează să mai fie abstracte și vorbesc despre oameni în carne și oase, aparținând spațiului mediteranean.

Joseph Verheyden írásai és előadásai életre keltik az ókori szövegek mögötti világot, felidéznek a kereszténység kezdetén álló embereket és az igazságért és/vagy a hatalomért folytatott küzdelmüket, feltárnak meglepő összefüggéseket és megkérdőjelezzik a bevett paradigmákat. Hogy csak néhány kihívást említsünk:

Scrierile și conferințele lui Joseph Verheyden readuc la viață lumea din spatele textelor antice, evocă oamenii care stau la începutul creștinismului și lupta lor pentru adevăr și/sau putere, dezvăluie conexiuni nebanuite și pune sub semnul întrebării paradigme bine stabilite. Pentru a menționa doar câteva provocări:

Mi van, ha Euszebiosz pontatlan,
és a jeruzsálemi korai Krisztus-
hívők nem menekültek Pellába az
első zsidó háború során a rómaiak
által okozott pusztítás közepette,
hanem osztoztak a többi zsidó
sorsában?

Dacă Eusebiu este inexact, iar
primii credincioși din Ierusalim
nu au fugit la Pella în cursul
distrugerii provocate de romani
în timpul primului război iudaic,
ci au împărtășit soarta altor
evrei?

Mi van akkor, ha a kereszténység és a zsidóság útjainak feltételezett korai különválásával ellentétben a második századi római keresztény szerzők számára a judaizmushoz való viszony nem volt téma, miközben Jusztinosz *Párbeszéde a zsidó Tryphóonnal* nem az utak különváláról szólt, hanem azt jelezte, hogy zsidók és keresztények együtt tudnak élni, miközben elismerik az eltéréseket a közös örökség értelmezésében?

Ce se întâmplă dacă, contrar unei presupuse despărțiri timpurii dintre creștinism și iudaism, pentru autorii creștini din secolul al II-lea de la Roma, relația cu iudaismul a fost o „chestiune inexistentă”, în timp ce *Dialogul* lui Iustin cu Trifon, un evreu învățat, nu promova „despărțirea drumurilor”, ci indica faptul că evreii și creștinii pot trăi împreună, recunoscându-și diferențele în interpretarea moștenirii comune?

Mi van akkor, ha a Gelasiusnak tulajdonított dekrétum nem alapos ismeretük alapján, hanem a hatalomgyakorlás aktusával ítélte el az „apokrif” evangéliumokat, mégsem sikerült teljesen elhallgattatnia azokat, az olvasókra gyakorolt hatásuk miatt?

Dacă Decretul Gelasian a condamnat evangheliile „apocrife” fără cunoașterea lor exactă, într-un exercițiu de putere, fără a reuși totuși să le reducă complet la tăcere din cauza fascinației pe care o exercitau?

Citind cu un ochi critic textele timpurii care au dobândit o aură de-a lungul secolelor, fiind atent la retorica ereziologilor sau a canoniștilor, Verheyden dezvăluie agendele din spatele textelor.

II. Nemzetközi elismerés

Egy újszövetséges számára aligha létezhet nagyobb elismerés, mint a *Studiorum Novi Testamenti Societas*, az egyik legrangosabb nemzetközi társaság elnökének lenni.

Verheyden professzor ez év nyaráig töltötte be ezt a tisztséget. Emellett tagja volt az Egyesült Államokban működő, több mint 7000 bibliatudóst számláló *Society of Biblical Literature* központi bizottságának. Túl hosszú lenne felsorolni mindazokat a bizottságokat és szemináriumokat, amelyeket ezekben és más nemzetközi társaságokban vezetett. De meg kell említeni a tekintélyes *Colloquium Biblicum Lovaniense*-t, amelynek J.

Verheyden 10 évig volt a titkára, 1998-ban pedig elnöke.

II. Prestigiu internațional

Pentru un cercetător al Noului Testament, nu exista o recunoaștere mai mare decât aceea de a deveni președintele *Studiorum Novi Testamenti Societas*, una dintre cele mai prestigioase și exclusiviste societăți internaționale. Profesorul Verheyden a deținut această funcție până în vara acestui an. De asemenea, el a făcut parte din comitetul director al *Society of Biblical Literature* din SUA, care reunește peste 7000 de bibliști. Ar fi prea lung să enumerăm toate comitetele și seminariile pe care le-a prezidat în cadrul acestor și altor societăți internaționale. Trebuie menționat prestigiosul *Colloquium Biblicum Lovaniense*. Joseph Verheyden a fost secretarul acestuia timp de 10 ani și președinte

în 1998.

III. Tudósok nemzedékeinek tanára és mentora

Verheyden professzor számos kutatót ihletett arra, hogy kiválóságra törekedjen. Néhányan közülük ma itt vannak. Korábbi tanítványai igényességét, hatalmas szak-tudását és kritikus elméjét idézik fel. Verheyden professzor azonban nagy emberi kedvességről is tanúskodik, amelyet néha jól elrejt szigorú meg-jelenése. Az évtizedek során nemcsak tudást és útmutatást nyújtott, hanem páratlan figyelmet szentelt a világ minden részéből Leuvenbe érkező tanítványai sürgető, mindennapi problémái megoldásának (ebben jelentős szerepet játszott felesége, prof. Flora Carrijn is).

III. Un profesor și mentor pentru generații de cercetători

Profesorul Verheyden a inspirat numeroși cercetători să aspire la excelență. Unii dintre ei sunt astăzi aici. Foștii săi studenți își amintesc de rigoarea sa, de vasta sa expertiză și de spiritul său critic. Dar profesorul Verheyden este și o persoană de o mare generozitate, o calitate uneori bine ascunsă sub aparența severă. De-a lungul deceniilor, el a oferit nu numai cunoștințe și îndrumare, ci a dat dovadă și de o atenție rară pentru rezolvarea problemelor presante, de zi cu zi, ale celor pe care i-a îndrumat, care au venit la Leuven din toate colțurile lumii (prof. Flora Carrijn, soția sa, a jucat un rol semnificativ în acest sens).

IV. A tudományos közösség szolgálatában álló kutató

Joseph Verheyden számos tudományos folyóirat és sorozat szerkesztőbizottságának és tanácsadó testületének a tagja volt. Az *Ephemerides Theologicae Lovanienses* és a *Journal of Eastern Christian Studies* főszerkesztője volt, valamint több rangos folyóirat (*Novum Testamentum*, *New Testament Studies*, *Neotestamentica*, *Berliner Theologische Zeitschrift*) és sorozat (*Documenta Q*, *Bibliotheca Ephemeridum Theologiarum Lovaniensium*, *Biblical Tools and Studies*, *Novum Testamentum Patristicum*, *Kommentare zur apokryphen Literatur*) tanácsadó testületének tagja.

IV. O persoană în serviciul comunității academice

Joseph Verheyden a făcut parte din comitetul editorial și consultativ al numeroase reviste și serii academice. A fost redactor-șef al revistelor *Ephemerides Theologicae Lovanienses* și *The Journal of Eastern Christian Studies*, și membru al consiliului de redacție al mai multor reviste (*Novum Testamentum*, *New Testament Studies*, *Neotestamentica*, *Berliner Theologische Zeitschrift*) și serii prestigioase (*Documenta Q*, *Bibliotheca Ephemeridum Theologiarum Lovaniensium*, *Biblical Tools and Studies*, *Novum Testamentum Patristicum*, *Kommentare zur apokryphen Literatur*.¹⁸)

Látszólag apróság: Jos Verheyden 1992 és 2022 között 578 könyvismertetőt írt. A recenziók írása nem mindenki kedvenc időtöltése. Fáradságos munkával és kevés elismeréssel jár, nem tekintik tudományos munkának, és mások gyakran írásainak bírálatát jelenti. A recenziók írása mégis a tudományos közösség önzetlen szolgálata, arról nem is beszélve, hogy milyen mértékben bővíti a szakirodalom ismeretét.

O chestiune aparent mărunță: Între 1992 și 2022, Jos Verheyden a scris 578 de recenzii. Recenziile nu sunt îndeletnicirea preferată a tuturor. Acestea implică puține recompense: nu sunt apreciate ca lucrări științifice, sunt dificile și necesită abordarea, adesea critică, a lucrărilor altora. Cu toate acestea, scrierea de recenzii este un serviciu dezinteresat pentru comunitatea academică, ca să nu mai vorbim de gradul în care extinde cunoașterea literaturii de specialitate.

V. A kutatás előmozdítása egyetemünkön

Verheyden professzor 2006 óta sokféleképpen együttműködik a Biblikus Központtal és a Római Katolikus Teológiai Karral, konferenciák és kiadványok támogatásával - a *Sacra Scripta* szerkesztőbizottságának tagjaként és nemzetközi kötetek társszerkesztőjeként -, könyvtárainkat gazdagította, és hatalmas támogatást és vendégszeretetet nyújtott kolozsvári kollégáinknak leuveni tartózkodásuk során.

V. Promovarea cercetării în universitatea noastră

Începând din 2006, profesorul Verheyden a colaborat în multe feluri cu Centrul de Studii Biblice și cu Facultatea de Teologie Romano-Catolică, contribuind la conferințe și publicații - ca membru al consiliului editorial al *Sacra Scripta* și coeditor al unor volume internaționale, îmbogățind bibliotecile noastre și oferind un sprijin și o ospitalitate neprețuite colegilor din Cluj în timpul sejururilor de cercetare la Leuven.

Joseph Verheyden a szó legtágabb értelmében vett klasszikus tudós. Ez persze nem csoda olyan személy esetében, aki klasszikus görög nyelvtudását a középiskolában sajátította el, úgy, hogy Xenophón *Anabaszis*-át eredetiben olvasta, akinek filozófiai műveltsége a platóni kozmológiától Paul Ricoeur hermeneutikájáig terjed.

Joseph Verheyden este un savant clasic în cel mai larg sens al cuvântului. Acest lucru este, desigur, de așteptat de la cineva care a învățat greaca clasică în liceu, citind *Anabasis-ul* lui Xenofon în original, de la cineva a cărui înțelegere a filosofiei se extinde de la cosmologia platoniană la hermeneutica lui Paul Ricoeur.

Verheyden egy ritka tudóstípust képvisel: egy polihisztor, akinek széleskörű ismeretei a klasszikus irodalom, a bibliai, zsidó, kora keresztény, bizánci szövegek, az epigráfia, az Újszövetség társadalmi világa terén, a flamand mellett az angol, francia, német nyelv kiváló ismerete, a digitális bölcsészet és a fordítástechnikák iránti érdeklődése hozzájárult a kreatív gondolkodáshoz és ahhoz, hogy látszólag lezárt kérdésekre nem szokványos megoldásokat találjon.

Verheyden reprezintă un tip rar de cercetător: un *polihistor*, ale cărui vaste cunoștințe în domeniul literaturii clasice, textelor biblice, iudaice, creștine timpurii, bizantine, al epigrafiei, al contextului social al Noului Testament, fluența sa pe lângă flamandă, în engleză, franceză, germană, implicarea sa în „digital humanities” și traductologie au contribuit la gândirea sa neconvențională și la capacitatea sa de a găsi soluții neașteptate la întrebări aparent închise și „cazuri nerezolvate”.

Mindezeket figyelembe véve,
Verheyden professzor úr,
megtisztelő számunkra, hogy
tudományos közösségünk
tagjaként tarthatjuk számon.

Având în vedere toate acestea,
domnule profesor Verheyden,
suntem mândri să vă numărăm
printre membrii comunității
noastre academice.

Köszönöm a figyelmet!

Mulțumesc pentru atenție!